

οδηγήθη η απόφαση στο καταδικαστικό αποτέλεσμα, τα περιστατικά βάσει των οποίων έκρινεν ότι δεν πρέπει να μετατραπεί εις επικίνδυνη σωματική βλάβη η εις βάρος των Π.Β. και Δ.Χ. κατηγορία της αποπείρας ανθρωποκτονίας από πρόθεση με ενδεχόμενο δόλο εναντίον του Γ.Ζ., τα περιστατικά του τελευταίου αυτού δόλου ως και τον δόλον του ηθικού αυτουργού Α.Ρ., τα μέσα και τον τρόπον που αυτός εκρησιμοποίησε για να τους πείσει (τους Π.Β. και Δ.Χ.) στην απόπειρα εκβιάσεως και στην απλή συνέργεια σ' αυτή, χωρίς ουδεμία αντίφαση να υπάρχει ως προς αυτά μεταξύ του αιτιολογικού και του διατακτικού, όπως αβασίμως υποστηρίζει ο αναιρεσείων αυτός, προς δε αναφέρει και τον σκοπό του περιουσιακού οφέλους και δη του παρανόμου τοιούτου (όσον αφορά την απόπειρα εκβιάσεως). Συνεπώς οι σχετικοί λόγοι αναιρέσεως περί ελλείψεως αιτιολογίας και εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής διατάξεως, όλων των αναιρέσεων, υποστηρίζοντας τα αντίθετα, είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι. Καθ' ο μέρος δε με αυτούς επιχειρείται διάφορος εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων, οι λόγοι αυτοί είναι απαράδεκτοι, διότι πλήττουν την ουσία της υποθέσεως.

[...]

## Εκβίαση

### ΑΠ 867/2010 Ε' Τμ.

Πρόεδρος Κ. Κούκλης, Αντιπρόεδρος

Μέλη Χ. Δημάδης, Β. Κυτέα, Γ. Αδαμόπουλος (Εισηγητής),

Α. Βασιλακοπούλου-Κατσαβριά

Εισαγγελέας Ε. Κουτζαμάνη, Αντεισαγγελέας

Δικηγόρος Κ. Κούτρας

Διατάξεις: άρθρα 84 [παρ. 2 εδ. δ'], 385 [παρ. 1] ΠΚ, 510 [παρ. 1 στοιχ. Δ', Ε'] ΚΠΔ

Εκβίαση κατ' εξακολούθηση τετελεσμένη και σε απόπειρα, Αιτιολογία, Ελαφρυντικές περιστάσεις

Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη του αναιρεσείοντος για εκβίαση κατ' εξακολούθηση, τετελεσμένη και σε απόπειρα. Ειδικότερα, ο αναιρεσείων-καθηγητής ΙΕΚ είχε σε περίοδο εξετάσεων τηλεφωνικές επαφές με φοιτητές που υστερούσαν στο μάθημά του και δεν είχαν γράψει καλά στις εξετάσεις, στους οποίους ανέφερε, με σκοπό να προσπορισθεί οικονομικό όφελος, ότι θα τους προβίβαζε εάν του έδιναν 50 ευρώ για κάθε βαθμό που απαιτείτο για να περάσουν το μάθημα. Ένας φοιτητής εξ αυτών ενέδωσε και κατέθεσε στο λογαριασμό του κατηγορουμένου το ποσό των 150 ευρώ, κατά το οποίο επήλθε αντίστοιχη ζημία στην περιουσία του εν λόγω φοιτητή, αφού αυτός οπωσδήποτε δεν το όφειλε στον καθηγητή του. Όσον αφορά τους λοιπούς φοιτητές, ο κατηγορούμενος, έχοντας αποφασίσει να τελέσει το αδίκημα της εκβιάσεως με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος παράνομο περιουσιακό όφελος, προέβη με την ως άνω συμπεριφορά του σε αρχή εκτέλεσής της πράξης, πλην όμως η πράξη του αυτή δεν ολοκληρώθηκε και παρέμεινε στο στάδιο της απόπειρας, όχι από δική του βούληση, αλλά από εξωτερικά εμπόδια, καθόσον οι φοιτητές δεν υπέκυψαν στις απαιτήσεις του και τον κατήγγειλαν στη διευθύντρια του

ΙΕΚ. Μετά δε την αποκάλυψη της ενέργειας του κατηγορουμένου, αυτός αμέσως παραδέχθηκε τις πράξεις του και επέστρεψε τα χρήματα που έλαβε, γι' αυτό και του αναγνωρίσθηκε το ελαφρυντικό της ειλικρινούς μετάνοιας.

Κατά το άρθρο 385 παρ. 1 ΠΚ, όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις του άρθρου 380, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή με απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζομένου ή άλλου τιμωρείται: α) ... γ) σε κάθε άλλη περίπτωση τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Η καταδικαστική απόφαση για να έχει την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως, πρέπει να αναφέρονται σε αυτήν τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις και από τα οποία το δικαστήριο που την εξέδωσε συνήγαγε την ύπαρξη των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος για το οποίο καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος, τα αποδεικτικά μέσα γενικώς κατά το είδος τους, χωρίς να εκτίθεται τι προέκυψε χωριστά από το καθένα και οι συλλογισμοί με βάση τους οποίους έγινε η υπαγωγή των περιστατικών αυτών στις ποινικές διατάξεις που εφαρμόστηκαν. Για την ύπαρξη τέτοιας αιτιολογίας είναι παραδεκτή η αλληλοσυμπλήρωση του αιτιολογικού με το διατακτικό της αποφάσεως που αποτελούν ενιαίο σύνολο. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Ε' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως αποτελεί και η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως. Εσφαλμένη ερμηνεία υπάρχει όταν ο δικαστής αποδίδει στο νόμο διαφορετική έννοια από εκείνη που πραγματικά έχει, ενώ εσφαλμένη εφαρμογή υπάρχει όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει σωστά τα πραγματικά περιστατικά που δέχτηκε ότι αποδείχθηκαν στη διάταξη που εφαρμόστηκε. Εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως, η οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Ε' του ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως υπάρχει όχι μόνο όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει σωστά τα πραγματικά περιστατικά, που δέχθηκε ως αποδεδειγμένα στη διάταξη που εφαρμόστηκε αλλά και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πλαγίου, όταν δηλαδή στο πόρισμα της απόφασης που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό του διατακτικού με το σκεπτικό και ανάγεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος έχουν εμφιλοχωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης.

Στην προκειμένη περίπτωση, από το σκεπτικό της 4963/2009 προσβαλλόμενης απόφασης, το Τριμελές Εφετείο Αθηνών μετά τη συνεκτίμηση όλων των αποδεικτικών μέσων που προσδιορίζονται κατ' είδος, δέχτηκε ανελέγκτως, ότι:

Ο κατηγορούμενος ήταν καθηγητής στο ΙΕΚ ... στο μάθημα «Οργάνωση - Λειτουργία Αποθήκης - Αρχές Κοστολόγησης», το οποίο δίδασκε επί τρίωρο εβδομαδιαίως στο Β' εξάμηνο του Τμήματος «Βοηθός Μαγειρικής Τέχνης». Ήδη δεν διδασκε πλέον, εργάζεται ως πλήρωμα ασθενοφόρου νοσοκομείου και παράλληλα σπουδάζει στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Σε περίοδο εξετάσεων ο κατηγορούμενος είχε τηλεφωνικές επαφές με φοιτητές που υστερούσαν στο μάθημά του και δεν είχαν γράψει καλά στις εξετάσεις, στους οποίους ανέφερε, με σκοπό να προσπορισθεί οικονομικό όφελος, ότι θα τους προβίβαζε εάν του κατέβαλαν σε λογαριασμό του οριστικό ποσό των 50 ευρώ για κάθε βαθμό που απαιτείτο για να πε-

ράσουν το μάθημα. Ο φοιτητής Β ενέδωσε και κατέθεσε στο λογαριασμό του κατηγορουμένου το ποσό των 150 ευρώ στις 18.6.2003. Ποσό κατά το οποίο επήλθε αντίστοιχη ζημία στην περιουσία του άνω φοιτητή αφού αυτός οπωσδήποτε δεν το όφειλε στον καθηγητή του. Για τους αναφερόμενους στο κατηγορητήριο λοιπούς φοιτητές, ο κατηγορούμενος έχοντας αποφασίσει να τελέσει το αδίκημα της εκβίασης, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος παράνομο περιουσιακό όφελος, προέβη με την άνω συμπεριφορά του σε αρχή εκτέλεσης της πράξης της εκβίασης δηλαδή να τους εξαναγκάσει στην άνω ενέργεια που ζημιώνει την περιουσία τους, πλην όμως η πράξη του δεν ολοκληρώθηκε και παρέμεινε ως προς αυτούς στο στάδιο της απόπειρας, όχι από βούληση του κατηγορουμένου, αλλά από εξωτερικά εμπόδια, διότι οι φοιτητές αυτοί δεν υπέκυψαν στις απαιτήσεις του και τον κατήγγειλαν στη Διευθύντρια του ΙΕΚ, η οποία κατέθεσε στο ακροατήριο όλα τα όσα άνω περιστατικά που αποδείχθηκαν. Επιπλέον κατέθεσε ότι ο κατηγορούμενος δίδασκε με το καθεστώς του ωρομίσθιου και πληρωνόταν με καθυστέρηση μετά από δύο χρόνια, δηλαδή οικονομικά βρισκόταν σε δυσχέρεια. Ότι μετά την αποκάλυψη της ενέργειας του κατηγορουμένου από τους φοιτητές, αυτός αμέσως το παραδέχθηκε και επέστρεψε τα άνω χρήματα που έλαβε. Κατόπιν αυτών, ο κατηγορούμενος πρέπει να κηρυχθεί ένοχος των πράξεων που του αποδίδονται με το ελαφρυντικό ότι επέδειξε ειλικρινή μετάνοια και επεδίωξε να άρει και να μειώσει τις συνέπειες αυτών βάσει του άρθρου 84 παρ. 26<sup>ο</sup> ΠΚ. Ακολούθως, το Δικαστήριο κήρυξε ένοχο τον αναιρεσιόντα της πράξεως της εκβίασης τελεσθέντος και σε απόπειρα κατ' εξακολούθηση με το ακόλουθο διατακτικό.

Κηρύσσει τον κατηγορούμενο ένοχο με το ελαφρυντικό της ειλικρινούς μετάνοιας, του ότι: στην ... στις 17.6.2003 τέλεσε τις ακόλουθες πράξεις: Α) Με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος παράνομο περιουσιακό όφελος εξανάγκασε άλλον σε πράξη, από την οποία επήλθε ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζόμενου και συγκεκριμένα, ως εκπαιδευτής του μαθήματος «Οργάνωση - Λειτουργία Αποθήκης - Αρχές Κοστολόγησης» το οποίο είναι τρίωρο μάθημα εβδομαδιαίως Β' Εξαμήνου, στο Τμήμα «Βοηθός Μαγειρικής Τέχνης» του ΙΕΚ ..., ζήτησε από τον καταρτιζόμενο Β, να καταθέσει στον υπ' αριθμ. ... λογαριασμό του στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος το ποσό των 150 ευρώ, για να τον πριμοδοτήσει με προβιβάσιμο βαθμό στο ανωτέρω μάθημα. Έτσι, τον εξανάγκασε να προβεί στις 18.6.2003 στην κατάθεση του ανωτέρω χρηματικού ποσού, πράξη από την οποία επήλθε αντίστοιχη ζημία στην περιουσία του. Β) Με περισσότερες από μία πράξεις που συνιστούν εξακολούθηση του ίδιου εγκλήματος, έχοντας αποφασίσει να τελέσει το πλημμέλημα της εκβίασης, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος παράνομο περιουσιακό όφελος επιχείρησε πράξη που συνιστά αρχή εκτέλεσης της ανωτέρω αξιόποινης πράξης, δηλαδή να εξαναγκάσει άλλους τους σε πράξη, από την οποία θα επερχόταν ζημία στην περιουσία τους, πλην όμως δεν την ολοκλήρωσε, όχι από δική του βούληση, αλλά από εξωτερικά εμπόδια και συγκεκριμένα έχοντας τον παραπάνω σκοπό ως εκπαιδευτής του μαθήματος «Οργάνωση - Λειτουργία Αποθήκης - Αρχές Κοστολόγησης» Β' Εξαμήνου, στο Τμήμα «Βοηθός Μαγειρικής Τέχνης» του ΙΕΚ ..., ζήτησε από τους καταρτιζόμενους ..., να καταθέσουν στον υπ' αριθμ. ... λογαριασμό του στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ή στον υπ' αριθμ. ... λογαριασμό του στην Εμπορική Τράπεζα, το ποσό των 50 ευρώ για κάθε βαθμολογική μονάδα που χρειαζόταν για να περάσουν το μάθημά του, και να πριμοδοτήσει με προβιβάσιμο βαθμό. Όμως, δεν ολοκλήρωσε την πράξη του, καθώς οι ανωτέρω καταρτιζόμενοι δεν υπέκυψαν στις απαιτήσεις του και τον κατήγγειλαν στη διευθύντρια του ΙΕΚ.

Με τις παραδοχές αυτές, που διαλαμβάνονται στο σκεπτικό σε συνδυασμό με αυτά που αναφέρονται στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, που παραδεκτά αλληλοσυμπληρώνονται, το δικαστήριο της ουσίας διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του την απαιτούμενη από τις διατάξεις του Συντάγματος και του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού αναφέρονται σε αυτή με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία και συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος αυτού, οι αποδείξεις από τις οποίες συνήγαγε τα περιστατικά αυτά και οι σκέψεις με τις οποίες υπήγαγε τα περιστατικά αυτά στην άνω διάταξη του ΠΚ την οποία ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε. Ειδικότερα αναφέρεται ο τρόπος τέλεσης των πράξεων αυτών, αφού διαλαμβάνονται τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία τελέσεως αυτών, προκύ-

πτει δε σαφώς ότι προς τέλεση τούτων εξανάγκασε τον παθόντα με απειλή στην πράξη της καταβολής του αναφερομένου ποσού και δι' απειλής επιχείρησε να εξαναγκάσει τους λοιπούς παθόντες στην καταβολή των αναφερομένων ποσών, πράξεων εκ των οποίων αντιστοιχώς επήλθε ζημία στην περιουσία του εξαναγκασθέντος φοιτητή και επιχείρησε δι' απειλής σε καταβολή του αναφερομένου ποσού από τους λοιπούς παθόντες. Ο υπονοούμενος αυτοτελής ισχυρισμός περί πραγματικής του πλάνης που υποβλήθηκε κατά την απολογία του στο ακροατήριο του δικαστηρίου της ουσίας δεν προβλήθηκε κατά τρόπο σαφή και ορισμένο και έτσι το Δικαστήριο δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει ή να δικαιολογήσει ειδικά τη σιωπηρή απόρριψή του. Όθεν οι περί του αντιθέτου εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' και Ε' ΚΠΔ λόγοι αναιρέσεως περί ελλείψεως ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και εσφαλμένως ερμηνείας και εφαρμογής του νόμου είναι αβάσιμοι. Συνεπώς η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί και να καταδικαστεί ο αναιρεσιώντα στα δικαστικά έξοδα (άρθρο 583 παρ. 1 ΚΠΔ).

[...]

## Παρατηρήσεις

*Με τη δημοσιευθείσα απόφαση του Ακυρωτικού μας ετέθη υπορρήτως, αφού ο Άρειος Πάγος προσπέρασε σιγή τη σχετική προβληματική, το ζήτημα του αν είναι δυνατόν να τελεστεί το έγκλημα της εκβίασης του άρθρου 385 παρ. 1 εδ. γ' (στη βασική-πλημμεληματική του δηλαδή μορφή) με την απειλή νόμιμης ενέργειας, όταν η απειλούμενη συμπεριφορά είναι άσχετη με τον επιδιωκόμενο σκοπό.*

*Ως γνωστόν, για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της εκβίασης με απειλή, το οποίο στρέφεται τόσο κατά της περιουσίας όσο και κατά της προσωπικής ελευθερίας<sup>1</sup>, δεν απαιτείται το κακό που προαναγγέλλει ο δράστης να υφίσταται αντικειμενικά, αλλά αρκεί να προξενεί στο θύμα την εντύπωση ότι είναι σοβαρό<sup>2</sup>. Το αναγγελλόμενο κακό πρέπει να έχει χαρακτήρα αισθητό [empfindlich], πρέπει δηλαδή να είναι ικανό να οδηγήσει άμεσα τον αποδέκτη της ανακοίνωσης σε διάθεση της περιουσίας του<sup>3</sup>.*

*Περαιτέρω, και σύμφωνα με την κυρίαρχη άποψη στη θεωρία<sup>4</sup>, η απειλή νόμιμης ενέργειας πληροί την α.υ. της εκβία-*

1. Βλ. αντί πολλών *Μυλωνόπουλο*, Ποινικό Δίκαιο, Τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, <sup>2</sup>2006, 382 επ., ΑΠ 155/2006 ΠοινΧρ ΝΣΤ, 718.
2. *Kindhäuser*, Strafrecht, BT Band I, <sup>2</sup>2004, 109, Rn. 32, *Vogel* σε: LK-StGB, <sup>12</sup>2010, § 253 Rn. 7.
3. *Μυλωνόπουλος* (υποσ. 1), 382 επ., *Vogel* (υποσ. 2), § 253 Rn. 9.
4. Έτσι *Μυλωνόπουλος* (υποσ. 1), 391 κ.ε., *του ιδίου*, Εφαρμογές ποινικού δικαίου, 1997, 184, *Vogel* (υποσ. 2), § 253 Rn. 10, *Eser/Bosch* σε: *Schönke/Schröder* StGB, <sup>28</sup>2010, § 253 Rn. 5. Παρομοίως *Amelung*, Über Freiheit und Freiwilligkeit auf der Opferseite der Strafnorm, GA 1999, 192, ο οποίος αντιλαμβάνόμενος την αοριστία της ρήτρας του επιμέμπτου, επιχειρεί να θεμελιώσει τον άδικο χαρακτήρα της εκβίασης με απειλή νόμιμης ενέργειας στην *καταχρηστική* σύνδεση μέσου-σκοπού. Βλ. όμως και *Βαθιώτη*, Απειλή νόμιμης συμπεριφοράς για την επίτευξη άσχετου σκοπού. Μια παρεξήγηση contra reum στα εγκλήματα της παράνομης βίας και της εκβίασης, ΠοινΔικ 2008, 1081 επ. =



σης, οσάκις η απειλούμενη συμπεριφορά είναι **άσχετη** προς τον επιδιωκόμενο από το δράστη σκοπό, λόγω του **επιμέμπτου** [vorwerfbar] του μέσου που μετέχεται ο δράστης για την επίτευξη του σκοπού προσπορισμού παράνομου περιουσιακού οφέλους. Ο δε Άρειος Πάγος χαρακτηρίζει τις περιπτώσεις απειλής με νόμιμη ενέργεια ή παράλειψη προς επίδωξη, άσχετου με την απειλούμενη συμπεριφορά, σκοπού προσπορισμού περιουσιακού οφέλους ως εκβίαση «... εφόσον εκβίαση συνιστά όχι αυτή καθεαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησής τους»<sup>5</sup>.

Σύμφωνα όμως με μία έτερη γνώμη, η οποία κατά την άποψη του γράφοντος είναι η ορθότερη, η **απειλή νόμιμης ενέργειας ή παράλειψης** δεν μπορεί ποτέ να στοιχειοθετηθεί το αδίκημα της εκβίασης, διότι σε κάθε περίπτωση η ελευθερία του αποδέκτη της ανακοίνωσης **διευρύνεται**, υπό την έννοια ότι αυτός αποκτά μία **επιπλέον** δυνατότητα να αποτρέψει την επέλευσή του, συμμορφούμενος προς την προσφορά του απειλούντος<sup>6</sup>. Ερωτάται: Μήπως στην υπό κρίση περίπτωση βρισκόμαστε ενώπιον αυτής της προβληματικής;

Στην περίπτωση, λοιπόν, που μας απασχολεί, προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος-καθηγητής σε ΙΕΚ «... σε περίοδο εξετάσεων είχε τηλεφωνικές επαφές με φοιτητές που υστερούσαν στο μάθημά του και δεν είχαν γράψει καλά στις εξετάσεις, στους οποίους ανέφερε, με σκοπό να προσπορισθεί παράνομο περιουσιακό όφελος, ότι θα τους προβίβαζε εάν του κατέβαλλαν σε λογαριασμό του στην Εθνική Τράπεζα 50 ευρώ για κάθε βαθμό που απαιτείτο για να περάσουν το μάθημα ...», όπερ έπραξε εις εξ αυτών, ενώ οι λοιποί δεν ενέδωσαν στην πρόταση του κατηγορουμένου και, έτσι, δεν ολοκληρώθηκε η διάθεση της περιουσίας τους, αφού κατήγγειλαν την «προσφορά» του στη Διεύθυνση του ΙΕΚ.

Ο κατηγορούμενος, επομένως, με τη συμπεριφορά του, ανακοίνωσε στους φοιτητές του την ύπαρξη ενός «κακού», το οποίο είχε ήδη επέλθει, χωρίς αυτός να επηρεάσει την εξέλιξή του (η επίδοσή τους στις εξετάσεις ήταν κακή και δεν είχαν περάσει το μάθημα). Δεν είχαν όμως επισημοποιηθεί τα αποτελέσματα κι εδώ ακριβώς εντοπίζεται η προσπάθεια του κατη-

γορουμένου να επηρεάσει την εξέλιξη των πραγμάτων, με την «υπόσχεση» δηλαδή από τον κατηγορούμενο σε τινές εκ των φοιτητών ότι θα τους προβίβαζε, εφόσον θα του κατέβαλλαν συγκεκριμένο χρηματικό ποσό (50 ευρώ), για κάθε βαθμό μέχρι τη συμπλήρωση της βάσης.

Παρενθετικά πρέπει να σημειώσουμε ότι η εν θέματι περίπτωση προβληματίζει αναφορικά (και) με το αν η απειλητική συμπεριφορά του κατηγορουμένου συνίστατο σε **ενέργεια** («Αν δεν μου δώσετε τα χρήματα, θα σας κόψω») ή σε **παράλειψη** («Αν δεν μου δώσετε τα χρήματα, δεν θα αλλάξω τη βαθμολογία»).

Είμαστε δηλαδή αντιμέτωποι με ένα από τα «αιώνια» προβλήματα του ποινικού δικαίου, για του οποίου την επίλυση η επιστήμη δεν έχει ακόμη καταλήξει σε κοινό κριτήριο<sup>7</sup>. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, ακόμη και αν δεχτούμε ότι η απειλή είχε χαρακτήρα **παράλειψης** [Drohung mit Unterlassen], δεν μπορεί να θεμελιωθεί **ιδιαίτερη νομική υποχρέωση** (άρθρο 15 ΠΚ) του κατηγορουμένου να αποτρέψει το προαναγγελλέν κακό. Απεναντίας, ο κατηγορούμενος ήταν **υποχρεωμένος** από τη σχέση εργασίας του να **προκαλέσει την επέλευση του κακού**, να παραδώσει δηλαδή τα γραπτά με μη προβιβάσιμο βαθμό, εξ αυτού δε του λόγου δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί απειλή με παράλειψη<sup>8</sup>.

Τέτοια περίπτωση (απειλής με παράλειψη) κρίθηκε ότι αποτελεί και η ανακοίνωση από Δικαστή σε ύποπτο τέλεσης απάτης, σε βάρος του οποίου είχε ασκηθεί ποινική δίωξη, ότι σε περίπτωση που θα κατέβαλλε το ζητούμενο χρηματικό αντάλλαγμα, θα ασκούσε επιρροή προς την επιληφθείσα της υπόθεσης σύζυγό του Εισαγγελέα, να θέσει την υπόθεση στο αρχείο. Στην υπόθεση αυτή το Εφετείο του Oldenburg<sup>9</sup> έκρινε ότι στοιχειοθετήθηκε απόπειρα **εκβίασης**, επικαλούμενο το ασύνδετο [Inkonnexität] σκοπού-μέσου.

Ωστόσο, μία προσεκτικότερη παρατήρηση των περιπτώσεων **απειλής με νόμιμη ενέργεια**, ακόμη κι αν η απειλούμενη συμπεριφορά είναι άσχετη με τον επιδιωκόμενο από το δράστη σκοπό, πρέπει να μας οδηγήσει στο αντίθετο από το κρατούν συμπέρασμα. Κι αυτό διότι στις υπό εξέταση περιπτώσεις η ελευθερία του αποδέκτη της ανακοίνωσης **διευρύνεται**, αφού αυτός αποκτά τη δυνατότητα να αποτρέψει την επέλευση του κακού με ένα **επιπλέον μέσο**, το οποίο δεν διαθέτει προ της ανακοίνωσης της «προσφοράς»<sup>10</sup>. Στη σχολιαζόμενη δηλαδή περίπτωση οι φοιτητές απέκτησαν τη δυνατότητα να μην πε-

ΤιμΤομΜπενάκη, 71 επ., ο οποίος επισημαίνει ότι το άρθρο 385 ΠΚ δεν περιέχει ρήτρα επιμέμπτου, όπως η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 253 παρ. 2 γερμΠΚ.

5. Βλ. ΑΠ 928/2010 ΠραξΛογΠΔ 2010, 401, ΣυμβΑΠ 1683/2007 ΠοινΔικ 2008, 997, ΑΠ 233/2008 ΠοινΔικ 2008, 991, ΑΠ 1720/2007 ΠοινΔικ 2008, 993 (κάτω από τις τρεις τελευταίες και παρατ. Βαθιώτη, 1001 επ.), ΑΠ 745/2007 ΠοινΧρ ΝΗ', 228, ΣυμβΑΠ 937/2007 ΠοινΧρ ΝΗ', 245, ΣυμβΑΠ 2189/2007 ΠΛογ 2007, 1619. Εν' αυτής όμως της θέσης που απαντά στις μείζονες προτάσεις του δικανικού συλλογισμού των αρεοπαγδικών αποφάσεων, ορθώς αντιτίτει ο Βαθιώτης, ό.π., 1003, ότι «όποιος επιτρέπεται να επιφέρει το κακό, μπορεί και να το προαναγγείλει» (έμφαση και στο πρωτότυπο).

6. Βλ. ανάμεσα σε άλλους *Jakobs*, Nötigung durch Drohung als Freiheitsdelikt, σε: *FS-Peters*, 1974, 69 επ., *Horn*, Die Drohung mit einem erlaubten Übel: Nötigung?, *NStZ* 1983, 497 επ., *Lesch*, Das Rechtsgut des § 240 StGB, σε: *FS-Rudolph*, 2004, 483 επ., Βαθιώτη (υποσ. 4), 1069 επ. Αντίθετος ο Σοφός, Η έλλειψη άμεσης εξουσίας ασκήσεως δικαιώματος (δικαιοκτησίας) ως προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση του παρανόμου στο περιουσιακό όφελος επί της πράξης της εκβίασης, ΠοινΧρ Ε', 362 επ.

7. Βλ. όλως ενδεικτικά *Μυλωνόπουλο*, Εφαρμογές ποινικού δικαίου, 65 επ., Βαθιώτη, Λίγες ακόμη σκέψεις για τη διάκριση ανάμεσα στην ενέργεια και την παράλειψη, ΠοινΧρ ΝΗ', 858 επ.

8. *Μυλωνόπουλος*, (υποσ. 1), 395, Βαθιώτης (υποσ. 4), 1077, *Maurach/Schroeder/Maiwald*, Strafrecht, BT Bd. 1, 92003, § 42 II Rn. 27, 28. Αντίθετος άποψης ο *Küper*, Drohung und Warnung. Zur Rekonstruktion und Revision des klassischen Drohungsbegriffs, GA 2006, 445, 446.

9. Βλ. το πραγματικό της OLG Oldenburg, Beschluss v. 17.7.2008 – 1 Ws 371/08, NJW 2008, 3012. Σημειωτέον ότι το Πλημμελειδικείο του Oldenburg είχε κρίνει ότι η τοιαύτη ανακοίνωση του κατηγορουμένου δεν συνιστούσε ανακοίνωση αισθητού κακού.

10. Πρβλ. *Jakobs* (υποσ. 6), 82, *Horn* (υποσ. 6), 498, *Lesch* (υποσ. 6), 490, όπως επίσης και Βαθιώτη (υποσ. 4), 1078 επ.

ριμένουν μέχρι την επόμενη εξεταστική περίοδο, για να περάσουν το μάθημα, αφού η πρόταση του κατηγορουμένου τους «απήλλαξε» απ' αυτόν τον «κόπο»!

Σύμφωνα δε με μία έτερη άποψη, η τέλεση **εκβίασης με νόμιμη ενέργεια** πρέπει γενικώς να αποκλείεται, διότι, όπως υποστηρίζει ο εμπνευστής της άποψης αυτής, «... όταν από τον αποδέκτη της προαναγγελίας στην κατάσταση που βρίσκεται, πρέπει, και μάλιστα για δικαιοκούς λόγους, να προσδοκάται ότι θα υπομείνει την απειλή με συνετό αυτοπεριορισμό ...» [dass er der Drohung in besonnener Selbstbehauptung Stand hält), η τοιαύτη αναγγελία δε συνιστά ανακοίνωση «αισθητού» κακού, **κανονιστικά** [normativ] θεωρούμενη<sup>11</sup>. Μεταφερόμενη εδώ η παραπάνω θέση, θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής: Η ανακοίνωση της αποτυχίας σε κάποιον που δεν έχει γράψει καλά στις εξετάσεις και δεν έχει επιτύχει προβιβάσιμο βαθμό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ανακοίνωση αισθητού κακού.

Η παραπάνω άποψη βεβαίως προβληματίζει αναφορικά με τη χρήση της αόριστης έννοιας του «συνετού αυτοπεριορισμού του αποδέκτη της ανακοίνωσης»<sup>12</sup>, αλλά και διότι στην πράξη δεν μπορεί να αποκλειστεί το γεγονός να αισθάνεται ένας άνθρωπος ως κακό κάτι που δεν πρέπει να χρεωθεί εκείνος που το απείλησε. Έτσι μία **κανονιστική** θεώρηση της περίπτωσης που μας απασχολεί, θα μπορούσε να διατυπωθεί αρτιότερα ως εξής: την **ευθύνη** για το «κακό» δεν έφερε ο κατηγορούμενος, αλλά οι μαθητές, οι οποίοι με τις επιδόσεις τους δεν είχαν καταφέρει να πετύχουν προβιβάσιμους βαθμούς και αργότερα ενέδωσαν στην προσφορά του κατηγορουμένου!<sup>13</sup>.

Εφαρμογή του παραπάνω κριτηρίου στην ελληνική νομολογία υποφώσκει στην **ΑΠ 1081/1979**<sup>14</sup>, όπου ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας για εκ πλαγίου παράβαση της διάταξης περί εκβίασεως. Από το ιστορικό της απόφασης προκύπτει ότι ο κατηγορούμενος «... επεχείρησε κατά μήνα Σεπτέμβριον του έτους 1977 να εξαναγκάσει τον ανωτέρω μηνυτήν, διά της προς αυτόν απευθυνθείσης απειλής ότι, υπό την ιδιότητά του ως εξεταστού, **δεν πρόκειται να δώσει απολυτήριο** της Γ' τάξεως του Γυμνασίου εις τον ως άνω υιόν του Χ προκειμένου να συμμετάσχη εις τας εισαγωγικάς εξετάσεις του Λυκείου, εάν δεν κατεβάλλοντο προς αυτόν 6.500 δραχμαί, εκ των οποίων, ως είχε δηλώσει, θα έδιδε δήθεν 4.000 δραχμάς εις τον Επιθεωρητήν Δημοσίας Εκπαιδύσεως ...».

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την καταδικαστική απόφαση, διότι το δικαστήριο της ουσίας περιέπεσε σε ασάφεια σχετικά με το φερόμενο ως απειληθέν κακό «...το οποίο θα επήρχετο μόνο

εις περίπτωσην αρνήσεως του αναιρεσειόντος (σ.σ. κατηγορουμένου) όπως χορηγήσει απολυτήριο εις τον μαθητήν Χ.Π. παρά την επιτυχίαν του εις τας εξετάσεις, **ουχι δε και διά της χορηγήσεως του απολυτηρίου τούτου εις περίπτωσην νέας αποτυχίας του ως είρηται μαθητού** (σ.σ. είχε κριθεί επανεξεταστέος), διά την οποίαν θα κατεβάλλοντο, κατά την δήλωσίν του, 4.000 δραχμαί εις τον αρμόδιον επιθεωρητήν».

Εάν αντιλαμβανόμεθα ορθώς το σκεπτικό του Ακυρωτικού, ως κακό θα έπρεπε να εννοηθεί μόνο η άρνηση του κατηγορουμένου να χορηγήσει απολυτήριο στο γιο του μηνυτή, ακόμη κι αν αυτός επετύγχανε προβιβάσιμο βαθμό, και δεν θα συνιστούσε αναγγελία κακού η προσφορά του κατηγορουμένου να δώσει απολυτήριο στο μαθητή, μολονότι αυτός δεν θα πληρούσε τις νόμιμες προϋποθέσεις (δεν είχε πετύχει προβιβάσιμο βαθμό). Διότι σε αυτήν την περίπτωση η ελευθερία του μαθητή θα **διευρυνόταν** σημαντικά, αφού θα του χορηγείτο δικαίωμα συμμετοχής στις εισαγωγικές εξετάσεις του Λυκείου, χωρίς αυτός στην πραγματικότητα να πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις.

Είναι γεγονός ότι η άποψη αυτή σε πρώτη ανάγνωση ξενίζει και προξενεί φόβο ατιμωρησίας των συχνών στην πράξη συμπεριφορών τέτοιου χαρακτήρα. Εν προκειμένω όμως δεν θα καταλειπόταν κενό ατιμωρησίας, καθώς η συμπεριφορά του κατηγορουμένου πραγματώνει την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της παθητικής δωροδοκίας. Ο κατηγορούμενος δεν έκανε κάτι διαφορετικό από τα να ζητήσει ωφελήματα προκειμένου να προβεί σε ενέργεια που ανάγεται στα καθήκοντά του, κατά παράβαση των.

Μάλιστα, ακόμη κι αν το ΙΕΚ στο οποίο εργαζόταν είχε τη μορφή ιδιωτικού φορέα (κάτι που δεν προκύπτει από το κείμενο της απόφασης), η συμπεριφορά του θα μπορούσε να υπαχθεί στη διάταξη του νεοπαγούς άρθρου 5 παρ. 2 του Ν 3560/2007 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης ποινικού δικαίου για τη διαφθορά και του Πρόσθετου σ' αυτήν πρωτοκόλλου» για την ενεργητική και παθητική δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, και θα τιμωρείτο αυστηρότερα (φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους), συγκριτικά με την απλή πλημμεληματική εκβίαση (φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών)<sup>15</sup>.

Σε κάθε περίπτωση πάντως και ανεξάρτητα από την άποψη που θα υιοθετήσει κάποιος επί της ως άνω προβληματικής, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο Άρειος Πάγος θα έπρεπε να

11. Horn (υποσ. 6), 499 (έμφαση του γράφοντος). Έτσι κατ' αρχήν και ο Vogel (υποσ. 2), § 253 Rn. 9. Πρβλ. επίσης Arzt, Zum Zweck und Mittel der Nötigung, σε: FS-Welzel, 1974, 823 επ., 836, ο οποίος αντικρίζει το πρόβλημα του αισθητού του προαναγγελλόμενου κακού από τη σκοπιά του μεγέθους της απειλής, αποφαινόμενος ότι, όταν η απειλή είναι σχετικώς ελαφρά, το θύμα είναι αυτό που **ευθύνεται** για τη μη απόκρουσή της και όχι ο δράστης.

12. Πρβλ. εδώ Amelung (υποσ. 4), 193.

13. Πρβλ. Βαθιώτη (υποσ. 4), 1078 (ιδίως την υποσ. 57), για την ίδια υπευθυνότητα του αποδέκτη της ανακοίνωσης.

14. ΠοινΧρ Λ', 157.

15. Πρβλ. και ΣυμβΠλημΑθ 471/2011 ΠοινΧρ ΞΑ', 305 με εισ. πρόταση Π. Παπανδρέου, το οποίο πραγματεύεται περιστατικό παροχής από γονείς χρηματικών δώρων σε καθηγητές και διευθυντές του Προγράμματος Διεθνούς Απολυτηρίου (International Baccalaureate), με αντάλλαγμα την αποκάλυψη των θεμάτων των εξετάσεων. Γενικότερα για τα ζητήματα της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα και τη δικογνωμία για το προστατευόμενο έννομο αγαθό των διατάξεων, βλ. τη μονογραφία του Χατζηκώστα, Η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα, Αθήνα 2010, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, καθώς και Καϊάφα-Γκμπάντι, Ποινική καταστολή της διαφθοράς στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα: το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ στην ευρύτερη διεθνή σκηνή και το εθνικό μας δίκαιο, ΠοινΧρ Ξ', 3 επ., Μπιτζιλέκη, Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα, ΠοινΧρ ΝΘ', 97 επ., Διουνοσοπούλου, Σκέψεις για την ενεργητική και παθητική δωροδοκία στο δημόσιο τομέα, ΠοινΧρ ΝΘ', 967 επ.

αναιρέσει την καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας για έλλειψη αιτιολογίας, διότι όπως προκύπτει από το κείμενο της αποφάσεως, στην αναιρεσιβαλλόμενη δεν διαλαμβάνονταν στοιχείο απαραίτητο για τη συγκρότηση της αντικειμενικής υπόστασης της εκβίασης, όπως παγίως απαιτεί η νομολογία του Αρείου Πάγου για το έγκλημα της εκβίασης. Δεν διαλαμβάνονταν δηλαδή ο τρόπος τέλεσης του αδικήματος της εκβίασης, ότι δηλαδή η ανακοίνωση του κατηγορουμένου συνιστούσε «απειλή ικανή να αποκλείσει το αυτοπροαίρετο της απόφασης» των φοιτητών, ούτε σε τι συνίστατο η απειλή, αλλά απλώς αναφερόταν ότι με αυτά που μετέφερε λεκτικώς ο κατηγορούμενος στους φοιτητές του ΙΕΚ, πέτυχε (ή αποπειράθηκε) να τους εξαναγκάσει να προβούν σε παράνομη περιουσιακή διάθεση<sup>16</sup>.

Τέλος, δεν θα πρέπει να περάσει απαρατήρητη και μία ακόμη πλημμέλεια της δημοσιευόμενης απόφασης. Συγκεκριμένα, ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την καταδικαστική κρίση για κατ' εξακολούθηση τελεσθείσα εκβίαση. Όμως το συμπροβαλλόμενο στο έγκλημα της εκβίασης έννομο αγαθό της προσωπικής ελευθερίας ανήκει στα προσωποπαγή έννομα αγαθά (όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η τιμή), οπότε για τη στοιχειοθέτηση κατ' εξακολούθηση τέλεσης του οικείου εγκλήματος, θα πρέπει και ο φορέας του οικείου εννόμου αγαθού να είναι πάντοτε το ίδιο πρόσωπο<sup>17</sup>. Εφόσον λοιπόν οι πληττόμενοι από τις επιμέρους πράξεις του κατηγορουμένου ήταν διαφορετικά πρόσωπα (σπουδαστές του ΙΕΚ), θα έπρεπε ο Άρειος Πάγος να είχε αναιρέσει την πληττόμενη απόφαση ως προς την παραδοχή της κατ' εξακολούθηση τέλεσης του αδικήματος, διότι οι επιμέρους πράξεις του κατηγορουμένου τελούσαν σε σχέση αληθινής πραγματικής συρροής<sup>18</sup>.

Παλαιολόγος-Παναγιώτης Ν. Παναγόπουλος,  
Δικηγόρος, ΜΔ Ποινικών Επιστημών, υπ. ΔΝ

## Κλοπή

### ΑΠ 837/2010 Ζ' Τμ.

Πρόεδρος **Θ. Γκοϊνν**, Αντιπρόεδρος  
Μέλη **Κ. Φράγκος** (Εισαγγεστής), **Ι. Παπαδόπουλος**,  
**Ι. Γιαννακόπουλος**, **Α. Ξένος**  
Εισαγγελέας **Α. Κατσιρώδης**, Αντεισαγγελέας  
Δικηγόρος **Μ. Μιχόπουλος**

Διατάξεις: άρθρα 98, 372 [παρ. 1α'], 377, 379 ΠΚ, 147 [παρ. 6] Ν 2287/1995 (ΣΠΚ), 510 [παρ. 1 στοιχ. Δ', Ε'] ΚΠΔ

Κλοπή χαρτονομισμάτων στρατιωτικού κατ' εξακολούθηση, Κλοπή ευτελούς αξίας, Έμπρακτη μετάνοια, Αυτοτελείς ισχυρισμοί, Αιτιολογία

Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη του αναιρεσιόντος-πρώην Ανθυπασπιστή ΠΝ για κλοπή χαρτονομισμάτων που ανήκαν σε στρατιωτικό, τελεσθείσα κατ' εξακολούθηση. Ειδικότερα, ορθά και αιτιολογημένα απορρίφθηκε ο προβληθείς αυτοτελής ισχυρισμός του αναιρεσιόντος ότι το αντικείμενο της κλοπής (συνολικού ποσού 80 ευρώ) είναι ευτελούς αξίας, δεχθέντος του Δικαστηρίου ότι το ως άνω χρηματικό ποσό δεν συνιστά ποσό ευτελούς αξίας αφού υπερβαίνει κατά πολύ το ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργατή, η δε κρίση αυτή του δικαστηρίου της ουσίας είναι αναίρετικώς ανέλεγκτη. Περαιτέρω, για την εξάλειψη του αξιοποιήσιμου της κλοπής λόγω έμπρακτης μετάνοιας δεν αρκεί μόνο η ικανοποίηση εκείνου που ζημιώθηκε πριν να εξετασθεί ο υπαίτιος από την Αρχή, αλλά απαιτείται η ικανοποίηση αυτή να έγινε με την ελεύθερη θέληση του δράστη, ήτοι εκουσίως και αυθορμήτως και να μην οφείλεται σε εξωτερικά και ανεξάρτητα από τη βούλησή του αίτια, διότι στην περίπτωση αυτή το αίτιο που οδήγησε στην ικανοποίηση του ζημιωθέντος δεν είναι η μεταμέλεια που αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της έμπρακτης μετάνοιας. Δεν πρόκειται περί ελεύθερης θέλησης αν η απόδοση του πράγματος έγινε, επί κατ' εξακολούθηση κλοπής, ύστερα από επ' αυτοφώρω κατάληψη και ανακάλυψη του δράστη κατά την τελευταία κλοπή και την απειλούμενη καταμήνυση από το θύμα των διπραχθεισών κλοπών και την άσκηση ποινικής δίωξης κατ' αυτού. Στην προκειμένη περίπτωση, το δικαστήριο της ουσίας απέρριψε τον οικείο ισχυρισμό του κατηγορουμένου, δεχθέν ότι η απόδοση του ποσού των 100 ευρώ δεν έγινε εκουσίως, αλλά αφότου έλαβε χώρα αποκάλυψη από τον παθόντα ότι αυτός κατέστη αντιληπτός κατά την τελευταία κλοπή, τόσο από τον παθόντα όσο και από άλλο πρόσωπο.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 372 παρ. 1 του ΠΚ, όποιος αφαιρεί ξένο (ολικά ή εν μέρει) κινητό πράγμα από την κατοχή άλλου με σκοπό να το ιδιοποιηθεί παράνομα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών και αν το αντικείμενο της κλοπής είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, η οποία προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της κλοπής απαιτείται να αφαιρέσει ο δράστης με θετική ενέργεια, από την κατοχή άλλου, ξένο, ολικά ή εν μέρει, κινητό πράγμα, με σκοπό να το ιδιοποιηθεί παράνομα. Αντικείμενο ιδιοποιήσεως

16. Βλ. ΑΠ 1261/2009 ΠοινΧρ Ξ', 323, ΑΠ 1122/2008 ΠοινΧρ ΝΘ', 416, ΑΠ 233/2008 ΠοινΧρ ΝΘ', 49, ΑΠ 1661/2005 ΠοινΧρ ΝΣΤ', 434.

17. Βλ. λ.χ. ΠλημΚαστ 243/1999 ΠοινΧρ ΝΑ', 269 (για κατ' εξακολούθηση βιασμό σε βάρος του ίδιου παθόντος), Στρατ'Αρ 222/1999 ΠοινΧρ ΝΑ', 459.

18. Βαθιώτης, Στοιχεία Ποινικού Δικαίου, ΓΜ 2007, παρ. 30, πλ. 47 (σελ. 529), του ίδιου, Παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 757/2006 ΠοινΧρ ΝΖ', 219 (με αναφορά και σε άλλη απόφαση του Αρείου Πάγου που παρείδε την εξεταζόμενη πλημμέλεια, ειδικά στο αδίκημα της εκβίασης), Μυλωνόπουλος (υποσ. 1), 430, Μπιτζιλέκης σε: Καϊάφα-Γκμπάντι/Μπιτζιλέκη/Συμεωνίδου-Κασταντίδου, Το δίκαιο των Ποινικών Κυρώσεων, 2008, 385/386, Λ. Μαργαρίτης, Το κατ' εξακολούθηση έγκλημα, 1997, 20 (με υποσ. 28), Κορφιάτης, Το κατ' εξακολούθησιν έγκλημα, 1950, 282 επ.